

Sygn. akt I CSK 96/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 5 czerwca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Anna Matura

w sprawie z powództwa Banku [...]

przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Szpitalowi Klinicznemu [...]

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 5 czerwca 2007 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku

Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 29 listopada 2006 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym uwzględnił w całości powództwo Banku [...] o zasądzenie od pozwanego Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego [...] kwoty 4.711.460,99 zł z odsetkami ustawowymi od 1 kwietnia 2004 r. i kosztami procesu, tytułem należności za zakupione urządzenia i odsetek za opóźnienie w płatnościach, które to wierzytelności powód wskazywał jako nabyte na podstawie umowy faktoringowej.

Pozwany w zarzutach od nakazu zapłaty domagał się uchylecia tego nakazu i oddalenie powództwa, zarzucając brak legitymacji czynnej po stronie powoda oraz niezasadność żądania przez powoda odsetek od zaległych odsetek za okres przed wniesieniem pozwu.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 17 stycznia 2006 r. uwzględnił zarzuty w części dotyczącej nieprawidłowego naliczenia odsetek od zaległych odsetek, uchylił swój nakaz zapłaty i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4.711.460,99 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 3.817.370,46 zł od dnia 1 kwietnia 2004 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 894.090,53 zł od dnia 26 kwietnia 2004 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, a nadto rozstrzygnął o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy przyjął, że powodowi przysługiwała legitymacja czynna do dochodzenia od pozwanego wierzytelności, bowiem na podstawie umowy z 6 lutego 2004 r. nabył prowadzone przez F. sp. z o. o. przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c., co wykazał przedłożonym dokumentem w postaci oświadczenia o sprzedaży przedsiębiorstwa z podpisami poświadczonymi notarialnie. W skład zakupionego przedsiębiorstwa wchodziły wierzytelności F. Sp. z o. o. w stosunku do pozwanego, nabyte w dniu 29 stycznia 2003 r. od A. - Sp. z o. o. o wartości na dzień 31 marca 2004 r. - 4.711.460,99 zł, w tym należność główna 3.817.370,46 zł i odsetki naliczone do dnia 31.03.2004 r. w kwocie 894.090,53 zł, uznane przez pozwanego na piśmie 23 maja 2002 r.

Sąd Okręgowy powołał się na art. 55² k.c. wprowadzający domniemanie, że w razie wątpliwości co do zakresu czynności dotyczącej przedsiębiorstwa należy uznać, iż obejmuje ona wszystko, co wchodzi w jego skład.

Sąd Apelacyjny, rozpatrujący sprawę na skutek apelacji pozwanego zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo w całości oraz obciążył powoda całością kosztów sądowych i kosztów procesu. Sąd ten uznał za zasadny zarzut braku legitymacji czynnej powoda, bowiem - w jego ocenie – wbrew obowiązki wynikającemu z art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c., powód nie wykazał, że nabył sporną wierzytelność od F. Sp. z o. o. Ani bowiem przy pozwie, ani też w ciągu tygodnia od doręczenia mu pisma pozwanego zawierającego zarzuty powód nie przedstawił dowodów czy wniosków dowodowych na tę okoliczność. W ocenie Sądu Apelacyjnego takiego dowodu powód nie przedstawił do dnia zamknięcia rozprawy przez ten Sąd, bowiem poświadczony za zgodność z oryginałem oświadczenie o sprzedaży (zbyciu) przedsiębiorstwa jest tylko dokumentem prywatnym w rozumieniu art. 245 k.p.c. i dowodzi jedynie tego, iż osoby, które je podpisały złożyły oświadczenie w nim zawarte, nie stanowi natomiast umowy sprzedaży prowadzonego przez spółkę F. przedsiębiorstwa na rzecz powoda. Przedłożoną kserokopię dokumentu Sąd Apelacyjny ocenił jako niewiarygodną, gdyż w jej treści nie wymieniono zobowiązań, o których mowa w odpisie aktu notarialnego z dnia 6.02.2004 r., złożonym przez pozwanego przy apelacji, a dopuszczonym przez Sąd Apelacyjny jako nowy dowód w sprawie, gdyż pozwana nie mogła go powołać w postępowaniu przed Sądem I Instancji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nawet gdyby powód przedstawił we właściwym czasie notarialną umowę, na podstawie której kupił przedsiębiorstwo F. Sp. z o. o., nie byłby to wystarczający dowód potwierdzający jego legitymację czynną w niniejszej sprawie, bowiem według tego dokumentu (§ 6 pkt 1 w zw. z § 1 pkt 1 lit. c) sprzedający sprzedał kupującemu prowadzone przez siebie przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c., stanowiące zespół składników materialnych i niematerialnych, szczegółowo opisanych w Zestawieniu Aktywów i Pasywów. Przy czym zgodnie z treścią § 6 pkt 1 lit. e umowy, zestawienie to strony rozumiały jako sporządzony w formie pisemnej wykaz aktywów i zobowiązań przedsiębiorstwa. Sąd II instancji zwrócił uwagę, że po myśli art. 55² k.c. czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa, chyba że co innego wynika z treści czynności prawnej. Sformułowanie umowy w ten sposób, że z jednej strony wymienia ona w § 1 pkt 1 lit

c aktywa i pasywa, które nie wchodzą w skład sprzedawanego przedsiębiorstwa, a z drugiej wymienia ujęte w postaci odrębnego dokumentu aktywa i pasywa które wchodzą w skład zbywanego przedsiębiorstwa, przy nieprzedstawieniu wykazu aktywów i pasywów, nie pozwala przyjąć, iż przedmiotem sprzedaży były także sporne wierzytelności.

Brak powyższego zestawienia uniemożliwia, w ocenie Sądu Apelacyjnego, stwierdzenie, czy w ogóle doszło do sprzedaży przedsiębiorstwa, rozumianego jako całość pod względem organizacyjnym i funkcjonalnym, a wątpliwości w tym zakresie potęguje fakt, że F. Sp. z o. o. istnieje nadal i prowadzi działalność gospodarczą w tym samym zakresie jak przed zbyciem przedsiębiorstwa, w rejestrze przedsiębiorców nie została dokonana wzmianka o zbyciu przedsiębiorstwa, a ponadto spółka w innej sprawie dochodziła przed sądem od pozwanego pewnych wierzytelności.

Wyrok Sądu Apelacyjnego powód zaskarżył skargą kasacyjną opartą na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c.

Podstawa naruszenia prawa materialnego skonkretyzowana została jako naruszenie:

- art. 55¹ k.c. w zw. z art. 55² k.c. polegające na uznaniu, że w wyniku umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, zawartej w dniu 6 lutego 2004 r. w formie aktu notarialnego na nabywcę nie przeszły wierzytelności przysługujące zbywcy, czego skutkiem było uznanie, że powód nie ma legitymacji procesowej do występowania z roszczeniem w niniejszej sprawie;
- nie zastosowanie przez Sąd Apelacyjny art. 75¹ § 1 k.c.

Podstawa naruszenia przepisów postępowania, mającego istotny wpływ na wynik sprawy, dotyczy naruszenia art. 387 oraz art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. –

- przez błędne przyjęcie, że poświadczony za zgodność z oryginałem „oświadczenie o sprzedaży (zbyciu) przedsiębiorstwa” jest tylko dokumentem prywatnym i nie stanowi umowy sprzedaży

przedsiębiorstwa F. Sp. z o. o., mimo że odpowiada wymaganej dla tej czynności formie;

- przez nie rozważenie w uzasadnieniu wyroku argumentów podniesionych przez powoda w odpowiedzi na apelację i pominięcie materiału dowodowego.

We wnioskach skarżący domaga się uchylenia w całości wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i przyznanie mu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty natury procesowej nie są trafne. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku w sposób czytelny przedstawia podstawę faktyczną, jaką Sąd Apelacyjny przyjął za punkt wyjścia rozważań. Odzwierciedla także zakres, w jakim Sąd II instancji dokonał uzupełnienia materiału dowodowego i przyczyny, dla których zakwestionował dowodowe znaczenie dokumentów przedstawionych przez powoda. Przyczyną tą było niedostarczenie przez niego dokumentów potwierdzających jego prawa do wierzytelności wobec pozwanego w granicach czasowych rygorystycznie wyznaczonych przez przepisy regulujące postępowanie nakazowe, które powód wybrał jako drogę realizacji swoich żądań kierowanych do pozwanego. Stanowisko Sądu Apelacyjnego w tej kwestii jest prawidłowe. Fakt nabycia przez powoda spornych wierzytelności powinien być wykazany przez niego jednym z dokumentów wskazanych w art. 485 § 1 i 4 k.p.c. już w momencie składania pozwu, a najpóźniej w ciągu tygodnia od dnia doręczenia mu odpisu zarzutów od nakazu zapłaty (art. 495 § 3 zd. 2 k.p.c.). Tego terminu powód nie dotrzymał, co spowodowało pominięcie przez Sąd II instancji przedstawionego po terminie odpisu „Oświadczenia o sprzedaży (zbyciu) przedsiębiorstwa”.

Dalsze rozważania Sądu Apelacyjnego, w tym kwestionowana przez powoda ocena charakteru i wartości dowodowej „Oświadczenia”, poczynione

zostały uzupełniająco i w zasadzie były zbędne, skoro Sąd słusznie dokumentu tego nie brał pod uwagę. Niewątpliwie jednak prawidłowa była dokonana przez ten Sąd ocena, że „oświadczenie” miało charakter dokumentu prywatnego i nie stanowiło umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, gdyż ta zawarta została w formie aktu notarialnego. Oświadczenie, co wyjaśniał § 7 ust. 4 i 16 umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, sporządzone zostało dla celów przewidzianych przepisem art. 75¹ § 2 k.p.c., to znaczy w celu dokonania wpisu o zbyciu przedsiębiorstwa do rejestru. Miało zatem charakter potwierdzenia zawarcia umowy, a nie samej umowy. Zarzuty powoda w tej części nie są więc uzasadnione.

Ponieważ jednak Sąd Apelacyjny prawidłowo dokonał uzupełnienia postępowania dowodowego dowodem z notarialnej umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, zgłoszonym przez pozwanego, ten dokument – mimo że złożony przez stronę przeciwną – stanowić musi podstawę oceny zasadności roszczeń powoda. Postępowanie cywilne nie ogranicza bowiem strony w możliwości korzystania z dowodów, których sama nie przedstawiła, lecz które pochodzą od strony przeciwnej .

Przeprowadzona przez Sąd II instancji analiza treści umowy sprzedaży przedsiębiorstwa budzi jednak zastrzeżenia w świetle postanowień art. 55¹ i art. 55² k.c.

Na wstępie trzeba zwrócić uwagę, że umowa ta zawarta została w formie aktu notarialnego, a zatem na podstawie art. 2 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (t.j. Dz. U. z 2002 r., nr 42, poz. 369 ze zm.), ma charakter dokumentu urzędowego o znaczeniu konstytutywnym, ujmuje bowiem czynność prawną zmieniającą istniejący dotychczas stan rzeczy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2000 r., IV CKN 1083/00, Lex nr 52529). Art. 244 § 1 k.p.c. ustanawia domniemanie, że dokument taki, jeżeli został sporządzony w prawidłowej formie przez powołany do tego organ w zakresie jego działania, stanowi dowód tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone. W notarialnej umowie sprzedaży urzędowo zaświadczone zostało, że obejmuje ona sprzedaż przedsiębiorstwa, określonego w § 1 pkt 1

lit. c z odwołaniem się do treści art. 55¹ k.c. - jako zespół składników materialnych i niematerialnych, szczegółowo opisanych w Zestawieniu Aktywów i Pasywów. W tym samym punkcie zawarto precyzyjnie określone wyłączenia składników przedsiębiorstwa nie przechodzących na nabywcę, wśród których nie wymieniono wierzytelności sprzedawcy. Z faktu odwołania się w umowie do zestawienia aktywów i pasywów Sąd Apelacyjny wywiódł dwa wnioski – że bez znajomości tego dokumentu nie można stwierdzić, czy sporna wierzytelność przeszła na powoda (mogła bowiem nie być ujęta w zestawieniu) ani też mieć pewności, że w ogóle doszło do zbycia przedsiębiorstwa (skoro aktywa i pasywa mogły nie stanowić organizacyjnie i funkcjonalnie powiązanej całości wystarczającej do prowadzenia działalności przedsiębiorstwa). Wnioski te, w połączeniu z poglądem, iż negatywne konsekwencje powstałych wątpliwości obciążają powoda, stały się przyczyną oddalenia powództwa. Przytoczone stanowisko Sądu II instancji pomija jednak znaczenie domniemań ustanowionych w art. 244 § 1 k.p.c. oraz w art. 55² k.c., a ponadto nie jest oparte na kompleksowej analizie postanowień umowy, lecz jedynie na rozważeniu jej wybranych fragmentów. Pozostawia zatem poza rozważaniami zarówno wynikające z dokumentu urzędowego domniemanie, że powód nabył przedsiębiorstwo jak i przewidziane w art. 55² k.c. domniemanie, że nabycie obejmuje całość tego przedsiębiorstwa, z takimi tylko wyłączeniami, jakie wyraźnie wynikają z treści czynności prawnej. Przy analizie postanowień umowy nie bierze należyte pod uwagę takich jej uregulowań, jak zawarte w § 6 pkt 1 stwierdzenie, że sprzedaż obejmuje całe opisane w § 1 ust. 1 lit. c przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c., lecz skupia się głównie na informacji, iż składniki tego przedsiębiorstwa są opisane w zestawieniu. Pomija także zawarte w § 7 pkt 3 postanowienie regulujące wprost uprawnienia powoda do wszelkich należności wpływających jako spłata wierzytelności sprzedającego dokonanych po dniu sprzedaży.

Dopiero całościowa ocena wszystkich tych postanowień umożliwi zajęcie stanowiska, czy treść umowy potwierdza czy też zaprzecza istnieniu po stronie powoda wymagalnej wierzytelności wobec pozwanego. Przy tym pamiętać należy, że zgodnie z treścią art. 6 k.c. strona powodowa powinna wykazać, że

wierzytelność jej przysługuje, co może nastąpić z wykorzystaniem przewidzianych w ustawie domniemań prawnych. Natomiast rzeczą pozwanego, który przeczy, by powód przejął sporną wierzytelność, jest podważenie domniemań przemawiających na korzyść powoda. Według tych zasad należałoby ocenić skutki nieprzedstawienia Zestawienia Aktywów i Pasywów, aczkolwiek z uwagi na wielką wartość dochodzonej wierzytelności i specyfikę działalności strony pozwanej, nie można także wykluczyć dopuszczalności podjęcia przez Sąd działań z urzędu w trybie art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w celu ustalenia treści tego zestawienia.

Z przytoczonych względów konieczne było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, przy pozostawieniu temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).